

2017-06-19

EUs framtid

LOs plattform i den fortsatta diskussionen om EUs framtid, utifrån EU-kommissionens vitbok om EUs framtid samt diskussionsunderlag om social dimension, globalisering och EMU.

EU-kommissionen har presenterat en vitbok om EUs framtid med vilken man vill inspirera till diskussion om på vilket sätt samarbetet ska bedrivas och på vilka områden. LO välkomnar kommissionens initiativ och att man uppmuntrar till delaktighet i formandet av unionens prioriteringar och utveckling. Detta positionspapper summerar LOs syn på EUs nödvändiga vägval för att gynna sammanhållning och ett EU som bär med sig vinster för alla medborgare. Det tar upp aspekter från vitboken samt tre av fem diskussionsunderlag. Urvalet av de senare baserar sig på högst relevans ur fackligt perspektiv. Policyutveckling är en dynamisk process, och detta är att betrakta som LOs utgångspunkter i den fortsatta diskussionen om EUs framtid.

Sammanhang

EU-kommissionens vision om EUs framtid presenteras i samband med talet om tillståndet i unionen i september. Förhoppningen är att rådstoppmötet i december ska dra upp riktlinjer för framtiden, med sikte på att ha verkställt reformer inom loppet av 2025. Inför nästa Europaval 2019 bör reformprogrammet ha konkretiserats, för att återvinna EU-medborgarnas förtroende.

KOMMISSIONENS VITBOK OM EUs FRAMTID

Summering av LOs position

- Samarbete är det enda konstruktiva sättet att utveckla nationer - LO stödjer därför helt och fullt ett fortsatt EU-samarbete.
- EU har problem och måste öka förtroende och legitimitet via rätt ambitioner och leverera det man lovar.
- Samordning ska ske vid gemensamma intressen och resultaten måste komma alla medborgare tillgodo.
- På EU-nivå måste vi reglera det vi anser vara anständighetens golv och på vilka villkor marknaden tillåts konkurrera. Vissa områden kräver dock nationellt självbestämmande (lönebildning, ersättningslängd inom socialförsäkringssystem mm) för att inte underminera den svenska modellen med självständigt förhandlande parter.
- Företagens fria rörlighet får inte tillåtas väga tyngre än fackliga rättigheter.
- Sociala villkor måste vara en utgångspunkt på alla samarbetsområden, inte en sidovagn till övriga fri- och rättigheter.

EU har bidragit till en långvarig fred som omvärlden påminner oss om att vi inte kan ta för givet. Genom att effektivisera vårt utbyte över nationsgränser har därtill tillväxt och sysselsättning gynnats. Vi uppskattar att man inte bara lyfter framgångar utan heller inte blundar för stora utmaningar som måste hanteras för att stärka förtroendet för EU-samarbetet. Kommissionen lyfter självt problemet med allmänhetens förtroende och ringar in orsaken som växande sociala skillnader och alienering. Den ekonomiska krisens effekter dröjer sig kvar i flera länder, framväxt av populism, Brexit och påtagliga svårigheter till gemensamt ansvar för människor på flykt har sammantaget tårt på sammanhållningen.

Samarbete är dock det enda konstruktiva och rationella sättet att utveckla nationer, och vi stödjer helt och fullt ett fortsatt EU-samarbete. För att bygga upp förtroende och därmed kunna fortsätta och stärka våra samhällen via samarbete, är det därför nödvändigt att komma åt problem med diskrepans mellan löften, ambitioner och leverans.

Inte minst med anledning av detta sista, är det bra att tydliggöra EU- respektive nationell kompetens. För endast om förväntningarna är riktade mot rätt håll, det vill säga dit den beslutande makten finns, kan omdömet bli rättvist. EU ska inte skyllas för det som åligger medlemsstaterna att uppfylla. EUs roll är att komplettera på områden där medlemsstaterna har en gemensam nytta och samordning är mer effektivt än nationell hantering. På dessa områden måste EU däremot kunna uppvisa att samarbetet är effektivt och att resultaten kommer alla medborgare tillgodo.

Som stöd för diskussionen presenterar kommissionen olika teoretiska framtidsscenarier. Formen är viktig för efterlevnad och måluppfyllelse, men LO anser att det som främst bör avgöras, är vilka områden som är önskvärda att samarbeta kring, samt syfte och övergripande mål. Låt oss därför ta upp några områden som LO anser vara av särskild vikt för ett utvecklingen av europasamarbetet.

Vi vill ha ett EU som stödjer en positiv utveckling för människorna som bor i unionen. Vi vill ha en samlad politisk inriktning som gör nytta för medborgarna, och regelverk som leder till ökad jämlikhet och sociala framsteg. Det är på så sätt som EU kan leverera det som medborgarna förväntar sig, och det är det som kan ge EU människors förtroende och tilltro. Om EU understödjer bra arbetsförhållanden främjar man också försörjningsförmåga, hälsa och demokratisk delaktighet, vilket i förlängningen gynnar konsumtion, tillväxt och stabilitet. Ett stärkt förtroende för EU kräver att de medborgare som idag har begränsade levnadsvillkor och/eller känner oro för framtida utveckling, får uppleva att EU de facto bidrar med ett mervärde. En viktig och effektiv hävstång för EU-samarbetet skulle t ex kunna vara att fokusera på kvinnors sysselsättningsgrad, arbetsmiljö och andra arbetsvillkor. Det skulle innebära att man lyfter de idag mest utsatta och göra socialt ansvarstagande konkret.

Vi kan och bör reglera det vi anser vara anständighetens golv. Vi kan dock inte och bör inte på EU-nivå detaljstyra medlemsländernas socialförsäkringssystem, skatter, löner eller andra arbetsmarknadsvillkor. Vi bör inte heller reglera miniminivåer lagvägen där det kommer i konflikt med vår tradition där självständigt förhandlande parter bestämmer villkoren på arbetsmarknaden (vilket är en bevisat flexibel och effektiv modell i jämförelse med lagreglering).

Som komplement blir det därför viktigt på vilket sätt vi kan reglera konkurrensen mellan företag och spelutrymmet för kapitalmarknaden. Ojämlig konkurrens mellan företag är förbjudet i EU, men verkligheten visar att det är tillåtet att konkurrera med ojämlika arbetsvillkor. Den inre marknaden används idag, med hjälp av gällande regler och genom kringgående av regler, av skrupelfria företag som konkurrerar med lägre löner och lägre inbetalningar till socialförsäkringar och pensioner för arbetstagarna. Det är en form av skatteflykt som EU inte kan sanktionera. Det underminerar både människors inkomstrygghet och staters skattebaser. Regelverket måste därför både skärpas och tillämpas bättre, så att konkurrensen äger rum på jämlika villkor och att de som arbetar får anständiga och rättvisa villkor när de jobbar inom EU, oavsett ursprung och anställningsform. För detta behövs tydligare regler om vad som gäller i samband med fri rörlighet av arbetskraft och skydd av arbetstagares rättigheter.

Så länge företags rätt till fri rörlighet tillåts väga tyngre än arbetstagares grundläggande rättigheter, kommer EU varken vara vare sig en social marknadsekonomi eller åtnjuta medborgarnas fulla förtroende. Sociala frågor ska inte vara en sidovagn till övriga fri- och rättigheter. Sociala villkor måste vara en utgångspunkt på alla samarbetsområden. LOs inställning är att EUs fördrag måste kompletteras med ett socialt protokoll, som garanterar att fackliga rättigheter inte underordnas den fria rörligheten. Om det blir en konflikt mellan regler för den fria konkurrensen och skyddet av arbetstagares rättigheter att förhandla om kollektivavtal, måste det sociala syftet tillmätas högre värde.

Vi är redo att som parter på arbetsmarknaden ta vårt ansvar för bättre förutsättningar för både arbetstagare och samhällsekonomi. Och uppmanar regeringar och kommissionen att ta sitt och implementera de förändringar som krävs för att undanröja de hinder som idag står i vägen för social utveckling. Tillsammans har vi möjlighet att upprätta ett socialt Europa där kommande generationer får det än bättre än vi själva.

Men låt oss kort återkoppla till diskussionen om formen. En kombination av kommissionens scenario 1 (där vi fortsätter samarbetsprocessen som förut) och 3 (de länder som så vill samarbetar tätare), är mest *troligt* under kommande år. Mest *rimligt* är dock att vi kommer ifrån scenario 1; dagens samarbetsform leder till att EU-samarbetet har svårt att hantera vissa gemensamma problem. Således bör vi finna bättre metoder för att lösa problem och för att underlätta framtida samarbete.

På medellång-lång sikt framstår en kombination av scenario 3 och 4 (färre frågor men mer effektivt) som trolig, då euroområdet har både rationella skäl till ytterligare samordning, samtidigt som övriga EU-länder söker sig mot ett samarbete som är både tydligare och mer resultatinkriktat än idag.

Det är bra att de medlemsstater som vill fördjupa sitt samarbete inom vissa områden kan göra det, inte minst för legitimitet men också för ökad effektivitet i genomförandet av politiska ambitioner. De länder som vill begränsa samarbetet bör inte bromsa dem som vill mer; i synnerhet gäller det åtaganden som syftar till ett mer effektivt valutaområde. Ett EMU med stabilare konjunktursvängningar är något som alla EU-länder drar fördel av, inte minst via handeln på den inre marknaden. Dock skulle en negativ bieffekt av olika takt och /eller samsarbetsområden vara att rättigheter mellan medlemsländer blir mer svåröverskådliga och beslutsfattandet på EU-nivå blir därtill mer komplicerat. Men det är troligen ett pris som måste accepteras. Alternativet att hålla tillbaka de medlemsländer som vill mer kan även det innebära risk för missnöje och splittring.

På lång sikt är scenario 5 (tätare samarbete på alla områden) en möjlighet för i vart fall eurozonens länder. Men just nu är det snarast att betrakta som en närmast utopisk politisk framtidsvision då väldigt mycket återstår att falla på plats. Förutom nödvändig social, ekonomisk och demokratisk samordning, måste först och främst förtroendet för EU och sammanhållningen mellan medlemsländerna stärkas.

EU-kommissionens fem scenarier, EU-samarbetets framtid:

1. Fortsätta som förut

EU fokuserar på att genomföra nuvarande reformagenda. Beslut beroende på hur snabbt man får samsyn. Konkreta resultat men också svårt vid oenighet.

2. Enbart den inre marknaden

Samarbetet koncentreras till den inre marknaden. Ingen strävan efter samarbete kring t ex migration och säkerhet. Nya frågor hanteras bilateralt. Lättare att förstå beslutsfattande men begränsad möjlighet att agera kollektivt.

3. De som vill ha mer gör mer

De medlemsländer som vill gå längre i samarbetet än andra gör det. Pga oenighet förstärker EU-27 inre marknaden och de fyra friheterna, medan nya frågor istället hanteras bilateralt. De länder som vill samarbetar tätare inom t ex beskattning och sociala frågor. Tredje land hanteras alltså gemensamt. Medborgarnas rättigheter inom EU varierar.

4. Göra mindre men göra det effektivare

EUs begränsade resurser riktas in på prioriterade områden, och gör mindre eller avvecklar andra, t ex folkhälsa och delar inom sysselsättning och socialpolitik. Standardisering av t ex konsumentskydd och arbetsmiljö går från harmonisering till lägsta nivå. Tydligare vad som är EU-ansvar, samt minskad klyfta mellan löfte och resultat. Stora skillnader mellan medlemsländer gällande löner, sociallagstiftning, skatter.

5. Göra mycket mer tillsammans

EU-27 delar i ökad utsträckning befogenheter, resurser och beslutsfattande på alla områden. En röst i handelsfrågor, stärkt gemensam migrationsstrategi, försvarsunion, integrerade kapitalmarknader. Större samordning av finanspolitik, sociala frågor och skattefrågor i euroområdet och i de länder som vill ansluta sig. Strängare tillsyn ger snabbare beslut, fler rättigheter i EU-lagstiftningen. Dock risk för legitimitetsproblem och alienering.

KOMMISSIONENS DISKUSSIONSUNDERLAG

Kommissionen presenterar även fem diskussionsunderlag som uppföljning till vitboken om EUs framtid av vilka LO har valt att adressera de tre som har störst bäring på fackliga intressen: EUs sociala dimension, hur vi bemöter globaliseringen och fördjupningen av den ekonomisk och monetära unionen.¹ Syftet med dessa underlag är att ge en bild av EU idag, och att måla upp scenarier för EU27 fram till år 2025.

Diskussionsunderlag om EUs sociala dimension

Summering av LOs position

- I välfärdsrelaterade frågor samt arbetsrätt och fackliga rättigheter ska medlemsstaterna i hög grad vara autonoma.
- Regleringen av den inre marknaden avgör det sociala utfallet. EU måste förhindra social dumpning och lönekonkurrens.
- Grundläggande fackliga fri- och rättigheter ska vara överordnade de ekonomiska friheterna på EUs inre marknad. Ett socialt protokoll bör bifogas till EUs fördrag.

Kommissionen framhåller i sitt diskussionsunderlag om EUs sociala dimension, att stärkta sociala ambitioner för EU är ett sätt att återvinna stöd för samarbetet och att ta kontroll över framtidens utveckling. Man ringar in trender och utmaningar och reflekterar över möjliga vägar framåt. Självkritiskt uttrycks att EU för vissa symboliserar tomma ord och framstår som en accelerator för marknadskrafter.

Det tydliggörs att det sociala stödet fortsatt kommer vara en nationell angelägenhet. Och arbetsmarknadens parter anges ha en nyckelroll i processen mot ett mer socialt hållbart EU. Det framhålls att det inte finns en lösning som fungerar för alla men att många utmaningar är gemensamma. Demografi, genusskillnader i arbetsmarknadsvillkor, nya kontraktsformer på arbetsmarknaden och välfärdspolitikens anpassning givet detta, är områden som pekas ut som viktiga. Fokus för gemensam politik, menar kommissionen, bör vara att stärka individer och att bygga mer motståndskraftiga samhällen. Danmark lyfts som ett gott exempel med flexibel arbetsmarknad, starkt socialt skydd, livslångt lärande och en välfungerande social dialog.

LOs principiella uppfattning är att gällande välfärdsrelaterade frågor samt arbetsrätt och fackliga rättigheter ska medlemsstaterna i hög grad vara autonoma. Detta är frågor med hög politisk, social och ekonomisk spänningskraft. Därför ska de fortsatt hanteras inom ramen för medlemsstaternas demokratiska system. Det är viktigt av flera skäl, men avgörande är att dessa frågor utgör kärnan i den nationella demokratin. Det är ytterst välfärds- och arbetsmarknadsrelaterade frågor som direkt påverkar människors levnadsvillkor och som motiverar att delta i allmänna val. Politiska krav och målsättningar på områden som välfärd

¹ Härutöver tillkommer två diskussionsunderlag om EUs framtida försvar respektive finansiering.

och arbetsrätt på EU-nivå bör av denna anledning istället drivas koordinerat av nationella partier - inte genom EUs politiska institutioner.

Principiellt ska EU endast ha befogenheter när det fyller en funktion som nationalstaterna inte klarar av att hantera på egen hand. I frågor där det kan finnas ett mervärde av koordinering trots att det är en nationell fråga i enlighet med det som sägs ovan, bör den öppna samordningsmetoden användas. Men detta kan då endast ske för att skapa mervärden om vilka det råder bred politisk uppslutning, annars kommer det inte finnas några incitament för medlemsländer att följa sina egna överenskommelser.

Från LOs perspektiv handlar det framför allt om hur vi reglerar den gemensamma marknaden så att medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter har fortsatt stor frihet och möjlighet att utforma arbetsmarknadsreglering och välfärdsstaten på ett socialt acceptabelt sätt. För att ange några konkreta exempel: EU blir socialt om vi kan garantera att arbetstagare likabehandlas på svensk arbetsmarknad även om de är utstationerade; om vi klarar av att åtala alla de företagare som hänsynslöst utnyttjar lastbilschaufförer, byggnadsarbetare och vård- och omsorgspersonal runt om i Europa; och om vi inte tvingas konkurrensutsätta vår offentligt finansierade sjukvård.

Det handlar inte om att alla medlemsstater behöver göra på samma sätt eller att EU ska garantera heltäckande sociala rättigheter. Det handlar framför allt om att säkerställa utrymmet att reglera nationellt. Viss reglering behövs dock på europeisk nivå för att vi har skapat en gemensam marknad där transaktionskostnaderna för företag att flytta över gränserna har minskats kraftigt. Då är det viktigt med vissa minimiregleringar för att t ex slå fast var gränsen går för konkurrens via sämre arbetsmiljö.

Med detta sagt så saknas det en dimension som är avgörande för projektets framtid: förmågan att skapa konvergens mellan medlemsstaterna. Ska vi kunna ha en gemensam marknad måste skillnaden i levnadsvillkor mellan fattiga och rika regioner minska. Detta kommer vara extra viktigt för eurozonen och är en av anledningarna som talar för fördjupat samarbetet på detta område inom eurozonen.

EU-kommissionens tre scenarier, social dimension:

1. **Den sociala dimensionen omfattar endast fri rörlighet:** Bevarade regler för människors fria rörlighet i EU, t.ex. regler om social trygghet, utstationering av arbetstagare, vård i andra länder och erkännande av examensbevis. Dock inga EU-omfattande minimikrav på t ex arbetsmiljö och arbetstid eller föräldraledighet. Inget utbyte av lösningar inom utbildning och hälsa. Program för social och regional omställning läggs ner eller finansieras av medlemsländerna själva.
2. **De som vill göra mer i socialpolitiken gör det:** Olika grupper av länder gör mer tillsammans på det sociala området, t.ex. euroländerna i syfte att skapa stabilitet, högre levnadsstandard, eller andra grupper av länder i andra frågor.
3. **EU-27 fördjupar den europeiska socialpolitiken tillsammans:** Socialpolitiska insatser är och förblir de nationella och lokala myndigheternas sak. EU kompletterar ländernas åtgärder. Lagstiftningen harmoniserar medborgarnas rättigheter (dvs inte bara minimikrav) i hela EU på valda områden, för att främja social konvergens.

Avseende kommissionens scenarier är det anmärkningsvärt att man inte tydligt erbjuder det kanske troligaste scenariot, att den nuvarande kompetensfördelningen och ambitionsnivån består. Scenariot där EU27 fördjupar samarbetet inom socialpolitik tillsammans, snuddar vid detta alternativ. På det sociala området vore en bestående kompetensfördelning dessutom kanske det bästa alternativet med reservation för särskilda behov inom eurozonen.

Dessvärre begår kommissionen det vanliga misstaget att hoppa över det faktum att det är regleringen av den inre marknaden som avgör det sociala utfallet. Att diskutera EUs sociala dimension utan att diskutera hur vi ska reglera den fria rörligheten för framför allt tjänsteföretag är otillräckligt.

Åtgärder på europeisk nivå ska ha som mervärde och syfta till att korrigera icke önskvärda konsekvenser av den inre marknaden. Om borttagandet av hinder (nationell reglering) för den fria rörligheten leder till negativa konsekvenser som t ex skatteflykt, så måste det, om man inte vill återinföra den nationella regleringen, istället regleras på EU-nivå. Det andra området där EU-nivå kan komplettera nationell reglering, handlar om minimiregleringar för att gynna likabehandling på den inre marknaden.

Kampen för att förhindra social dumpning och konkurrens med löner är en ödesfråga för EU-samarbetet. I grunden är det så enkelt att social acceptans för fri rörlighet förutsätter reglerade arbetsmarknader och likabehandling av arbetstagare. Riskerna är annars att människor vänder sig emot den fria rörligheten. I värsta fall göds populism och främlingsfientlighet mot utländska medborgare som via migration försöker försörja sina familjer, istället för mot de oseriösa och halvkriminella företag som hänsynslöst utnyttjar dessa människor. Utan likabehandling riskeras den fria rörligheten.

Det är avgörande med ett förtydligande i EUs fördrag om att grundläggande fackliga fri- och rättigheter ska vara överordnade de ekonomiska friheterna på EUs inre marknad. Alla som arbetar på den nationella arbetsmarknaden ska göra det till lokala löner och arbetsvillkor. EUs framtidsdebatt bör därför lyfta det fackliga kravet på att bifoga ett socialt protokoll till EUs fördrag.

Diskussionsunderlag om att möta globaliseringen

Summering av LOs position

- Bättre kontroll och reglering av kapitalmarknaden och motverkad skattekonkurrens behövs för att sänka sociala kostnader av ekonomins internationalisering.
- EU bör stödja uppbyggnad av strukturer för partssamverkan i medlemsländerna. Initiativet Global Deal är ett möjligt verktyg för detta.
- Att möta globaliseringen på ett hållbart sätt kräver en ny modell för Europa. EU bör investera i humankapital för att stärka konkurrenskraften mot omvärlden och samtidigt rätta till obalansen mellan medborgares levnadsvillkor.

Internationaliseringen av ekonomin, det som brukar kallas för globalisering, har utvecklats i en mycket snabb takt på ett par få decennier. Accelerationen drivs av teknisk utveckling, öppna marknadsekonomier och finansialiseringen av ekonomin (dvs ökad finansiell omfattning och aktivitet). Dessa tre komponenter är nödvändiga för ett effektivt användande av resurser. I avsaknad av politiska instrument och vilja till reglering av i synnerhet kapital, blir dock konsekvensen av globalisering en ojämlik fördelning av risker och vinster. Den globala obalansen i fördelningen av inkomster och livsmöjligheter gör många till förlorare i termer av ekonomisk otrygghet, ohälsa och frånvaro av demokratisk delaktighet, medan fåtalet tvärtom har extrema rikedomar, makt och inflytande.

Idag är flera av världens största ekonomier företag. Att dessa kan investera och ge upphov till många sysselsättningstillfällen runt om i världen är mycket positivt. När privatekonomisk makt utnyttjas till att påverka skattebaser och arbetsmarknadens villkor uppstår dock ett demokratiskt problem. Därför stödjer LO kommissionens ambitioner att ytterligare förbättra kontroll och reglering av kapitalmarknaden samt att motverka skattekonkurrens, i syfte sänka de sociala kostnaderna av ekonomins internationalisering.

Globaliseringens vinster och förluster måste fördelas rättvist. Politiken och den lagstiftande makten är ansvarig för att så sker. Men inte minst som en stor del av människors livsvillkor avgörs av villkoren i arbetslivet, har också arbetsmarknadens parter en viktig roll för fördelningen. Reflektionspappret om globalisering omnämner parterna i marginalen utan att utveckla hur kommissionen ser på dessas förutsättningar att bidra i detta sammanhang. Det vore en allvarlig begränsning om globaliseringens effekter bara skulle synas vara en fråga om finans- och näringspolitik. Arbetsmarknadens parter roll bör tydligt lyftas fram i denna diskussion. För det handlar inte enbart om vad politikerna kan göra.

Politiken måste främja organisering, parternas roll och ansvar; starka parter och en väl fungerande social dialog är en förutsättning för att parterna ska kunna bidra till en uthållig globalisering. EU bör därför stödja uppbyggnad av strukturer för partssamverkan och omställning av arbetskraften i de medlemsländer där det behövs. Initiativet Global Deal är ett

verktyg för att uppnå bättre maktbalans mellan kapital och arbete. EU kan använda sig av Global Deal som en plattform för att förbättra den sociala dialogen. Att främja en pragmatisk samarbetsanda mellan intressenter är en investering i hållbar utveckling. Alternativet konflikt och motsättningar är en betydligt mindre stabil och fruktbar ömetodö för att hitta lösningar på gemensamma problem, skapa tilltro och för att via bra arbetsvillkor och ökad produktivitet ge grogrund för ekonomisk tillväxt.

Kommissionen visar i sitt diskussionsunderlag att 45 procent av européerna ser globalisering som ett hot. Sedan den finansiella krisens utbrott 2008, har antalet handelshinder ökat markant inom G20. Det finns goda förklaringar till det. Under en drygt 30-årig period har löneandelen inom OECDs höginkomstländer minskat stadigt till förmån för kapitalandelen i ekonomin. Globaliseringen har möjliggjort konkurrens genom ojämlika och osunda arbetsvillkor. Allt större ojämlikhet visar sig i en polariserad arbetsmarknad där atypiska arbeten ökar ó trots att allt fler ställer sig bakom insikten att jämlika samhällen är ekonomiskt effektivt. Vägen till en globalisering som fördelar vinsterna mer jämbördigt mellan alla dem som är med och skapar dem, går via stärkta fri- och rättigheter för arbetskraften. Dessa måste hävdas med starkare emfas och motsvara minst samma tyngd och omfattning som företagets rättigheter och kapitalets fria rörlighet.

EUs strategi för att möta globaliseringen på ett sätt som är långsiktigt hållbart kräver stora förändringar och en ny modell för Europa. Det betyder att motverka grunden till stora inkomstskillnader och driva på för predistribution för lika livschanser och för omfördelningspolitik som minskar redan uppkommen ojämlikhet. Detta kan man göra via fördragsstadgade sociala rättigheter och via rekommendationer till medlemsländerna. Förluster bör fördelas genom omfattande investeringar i utbildning och omställningsförmåga (till exempel vuxenutbildning och arbetsmarknadspolitik) samt via en god inkomsttrygghet vid omställning och arbetslöshet. Globaliseringen och den ökande internationella konkurrensen, som medför ständiga rationaliseringar, kostnadspress och kortsiktighet, får inte leda till att löner och arbetsvillkor pressas nedåt för arbetstagarna. Konkurrenskraft bör baseras på kompetens och flexibla arbetsorganisationer (functional flexibility) snarare än sänkta kostnader och numerär flexibilitet (otrygga anställningar).

Kommissionen lyfter vikten av investeringar och innovationer, en inställning vi delar. Men det är viktigt hur dessa investeringar implementeras. I Sverige jobbar parterna tillsammans för innovation, produktivitetstillväxt och konkurrenskraft, då effektiviteten blir som bäst när medarbetare och facket är med i detta. EUs investeringsfonder riktas i störst utsträckning till satsningar på infrastruktur, innovation och små-/medelstora företag. Ett alltför avskärmat fokus på små företag riskerar att resultera i viss ineffektivitet i allokeringen av resurser. Egenanställning kan inte förväntas vara ett svar på arbetslöshet och annan otrygghet på arbetsmarknaden. EUs gemensamma fonder bör även användas för att investera i humankapital. Det är ett sätt att stärka framtida konkurrenskraft mot omvärlden och samtidigt ta ett långsiktigt ansvar för att rätta till obalansen mellan medborgares levnadsvillkor.

Diskussionsunderlag om Ekonomiska och monetära unionens framtid

Summering av LOs position

- Om man överför kompetens på välfärds- och lönebildningsområdet, måste omfattande demokratiska reformer genomföras på EMU- och/eller EU-nivå.
- LO förutsätter att lönebildningen är och förblir en nationell angelägenhet för alla medlemsstater utanför euroområdet.
- Det är i allas intresse att EMU-området blir ekonomiskt och socialt framgångsrikt. Trots att det kan innebära minskat politiskt inflytande för övriga EU-medlemmar, bör euroländerna om de så vill påbörja ett tätare finanspolitiskt samarbete.

Kommissionen presenterar i diskussionsunderlaget om EMUs framtid hur processerna kring konvergens och jämförande mått kan bli bättre, göras operationella och implementeras. Man framhåller att ett djupare samarbete inte är exkluderande utan står öppet för alla EU-medlemsstater att ansluta sig till, att det behövs transparenta beslutsprocesser med starkare inslag av demokratiskt ansvarsutkrävande, att ansvar, solidaritet, riskminimering och riskdelning hänger ihop. Därtill ringar man in jobb, tillväxt, social rättvisa, ekonomisk konvergens och finansiell stabilitet som de viktigaste målen.

Ur ekonomisk synvinkel vore stabilisatorer viktiga för eurozonen. Kommissionen lyfter t ex skydd för investeringar i medlemsstaterna och en eventuell gemensam arbetslöshetsförsäkring. LO anser att om man överför kompetens på starkt värdegrundade områden som välfärds- och lönebildningsområdet, kan det inte ske utan omfattande demokratiska reformer av EMU- och/eller EU-nivån. Det som är den svenska grundsynen på lönebildningsfrågorna möter avsevärda problem i förhållande till de reformbehov som finns inom EMU-området. Därför förutsätter LO att lönebildningen är och förblir en nationell angelägenhet för alla medlemsstater utanför euroområdet.

EMU-området har i närmare ett årtionde befunnit sig i skuggan av finanskrisen. Även om den akuta krisfasen sedan flera år är över så går den ekonomiska återhämtningen mycket trögt. EMU-området är fattigare idag än innan krisen. Det har sedan eurosamarbetets början stått klart att valutaområdet inte är optimalt och att avsaknaden av gemensamma finanspolitiska instrument innebär stora svårigheter att driva en samordnad stabiliseringspolitik. I syfte att minska svängningar i konjunkturen och sysselsättningen, vore det fullt rationellt av euroländerna att etablera en finanspolitisk union. Om euroländerna skulle kunna föra en kontracyklisk politik kunde man mer effektivt än idag motverka negativa konjunkturella och strukturella effekter på arbetsmarknaden och därmed begränsa sociala kostnader och gynna tillväxt.

Man skulle kunna hävda att icke-euroländer av solidariska skäl måste tillåta euroländer att fortsätta den ekonomiska integreringen. Ett ekonomiskt starkare EMU skulle med tanke på det

stora interna handelsutbytet EU-länderna emellan, rent ekonomiskt gynna även medlemsländer som inte är med i EMU. Däremot finns invändningar mot ett flertakts-EU, då detta skulle kunna föra med sig ett allmänt minskat politiskt inflytande för övriga EU-medlemmar. Detta är en risk som förvisso är bekymmersam om den infaller, men kanske ändå något som måste accepteras om alternativet annars är djupare oenighet och splittring. Därmed bör euroländerna om de så vill påbörja ett tätare finanspolitiskt samarbete.

Konsekvensen av detta är en ekonomisk - och i bästa fall social ó vinst. Dock kommer detta med ett demokratiskt pris, då besluten över en politik som ingående påverkar människors vardag och levnadsvillkor fattas längre bort från medborgarna. Det är politiskt känsligt eftersom finanspolitiken färgas av ideologiska preferenser och detta instrument måste av demokratiska legitimitetsskäl ha god förankring hos medborgarna. Därför är det troligen heller inte realistiskt att tro på ett snart färdigställande av EMU.

EU-kommissionens tänkbara vägar, EMUs utveckling:

1. **Färdigställandet av en faktisk ekonomisk union** med sikte på ett mer integrerat finansiellt system med utgångspunkt i befintliga instrument och initiativ. Bankunionen spelar en viktig roll när det gäller att fördela och minimera risker samt göra bankerna mer motståndskraftiga mot ekonomiska chocker. Kapitalmarknadsunionen är avgörande för att skapa mer diversifierade och innovativa finansieringsmöjligheter.
2. **Mot en mer integrerad ekonomisk och finanspolitisk union** med sikte på mer motståndskraftiga ekonomiska och sociala strukturer i medlemsstaterna. Befintliga element såsom den europeiska planeringsterminen och EU-stöd för strukturreformer kunde stärkas. Medlemsstaterna kunde också öka kapaciteten för makroekonomisk stabilisering i euroområdet.
3. **Stärkta institutioner och befast ansvarsutkrävande** med sikte på att fler befogenheter och beslut om euron delas inom ramen för ett gemensamt regelverk. Detta kunde göras genom EUs fördrag och dess institutioner, en mellanstatlig strategi eller en kombination av bägge. Balansen mellan kommissionen och eurogruppen kunde omprövas, vilket i sin tur kunde motivera utnämningen av en ständig ordförande för eurogruppen, ett finansdepartement för eurosamarbetet eller till och med en gemensam budget eller valutafond för euroområdet.

EMUs problem kan sammanfattas i ett *trilemma*. Det går inte att uppnå alla tre följande mål samtidigt: (i) finansiell integration, (ii) finansiell stabilitet och (iii) ingen gemensam finanspolitik. Man kan bara nå två. Så länge som vi har ett EMU-område som är finansiellt integrerat utan att matchas av gemensam finanspolitik så kommer vi återkommande se finansiell instabilitet.

Det finns några vägval framåt för EMU som vi ser det:

- a) Inför strikt *no-bailout*, det vill säga regler som gör att ett EMU-lands finansiella problem aldrig får lösas av de övriga EMU-länderna.
- b) Ta kraftiga steg mot en politisk EMU-union med påtaglig federal makt.
- c) *Muddling trough*, där element från både väg ett och två finns.

Det är i Sveriges intresse att EMU-området blir ekonomiskt framgångsrikt och stabilt. Det kommer kräva ökad samverkan mellan EMU-länderna oavsett om det handlar om att göra *no-bailout* trovärdigt eller att bygga en federal politisk union.

Denna plattform ger en övergripande bild av LOs initiala reaktion på kommissionens vitbok och diskussionsunderlag om EUs framtid. Vi återkommer med fler reflektioner och detaljerade synpunkter under årets gång, bland annat genom att delta i samråd, offentlig debatt och utveckla vår policy på här ovan relaterade områden i kommande arbetspapper.